

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

На 28 юни 1960 година в 2 ч. и 15 м. през нощта, след тежко боледуване, се престава о Господе Негово Високопреосвещенство св. Ловчанският митрополит ФИЛАРЕТ. Със смъртта му Българската православна църква загуби един от своите достойни архи-пастири.

Бог да го прости! Вечна му памет!

В брой 28 на вестника ще дадем биографични бележки за блаженопочиналия архиерей и сведения за опелото и погребението му.

И В А Н В А З О В

ПО СЛУЧАЙ 100 ГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ И 70 ГОДИНИ ОТ НАПИСВАНЕТО НА РОМАНА „ПОД ИГОТО“

В лъчезарен юлски ден преди сто и десет години (10 юли 1850 г.) в град Сопот се родил най-големият български писател — Иван Вазов. Колкото повече се отдалечаваме от времето на неговия живот, толкова повече се издига неговият ръст на писател-народник, чието творчество обхваща две български исторически епохи — Възраждането и следосвобожденското време до края на Първата световна война.

Закърмен с демократичните традиции на руския народ и всенародната любов към Русия, Вазов израства като писател, който описа и възпя народните възжелания и национално-политическите борби, отрази културните и верско-битови прояви на народа, обрисова правдиво и живо характера на българина, неговото миролюбие и трудолюбие, героичното му минало и вярата в светли бъдни дни. Писател-реалист той засегна в своите творения всички области на обществения и личен живот на българския гражданин. Неговото поетично дело е било предмет на обстойни изследвания, но поетът Кирил Христов го охарактеризира като „силомер на българския дух. Чрез него народът видя по-ясно своите истини, чу по-точно гласа на своята правда и

чрез неговото майсторско слово изрази най-съвършено своите болки, радости и бленове за бъдещето, своя устрем към лъчезарните сфери на неземното, към духовното съвършенство.“

Вазовото творчество е всестранно разгледано, но и до сега, с малки изключения, стои неизследван въпросът за отношението на народния поет към Българската православна църква. Нашата църква той обрисова в художествените си творения като народна, основоположничка и пазителка на просветата и културата през всички времена от създаването на християнската българска държава в IX век. Българските литературни изследвачи и критици до сега не са се занимали с този интересен въпрос. Единствен архимандрит Антим Шивачев, по-късно Ловчански митрополит, даде кратка обща характеристика на отношението, което е имал Иван Вазов към Църквата и родната православна вяра.¹

Още в ранните години на своето творчество Вазов написва, като емигрант в Галац, Румъния, „Ода“, в която изразява всенародния възторг от възстановяването на независимостта на Българската православна църква и по случай възкачването на първия български екзарх Антим I на екзаршеския престол в Цариград. Одата започва с патос:

Пей, о музо обичлива,
Сладко в тоз тържествен ден,
В който правдата надвива
И Фенер е победен.

С радост българинът гледа
После дълговременен мрак
На свещений трон да седа
Пастир еднороден, драг!

Покръстването на българите Вазов възвеличава в „Химн“ на свети цар Борис I, който извърши важен държавнически акт с възприемането на християнството като държавна религия. Това епохално събитие в живота на българския народ вдъхновява младия писател и той написва оригинална поема „Цар Борис и идолопоклонниците“. А смъртта на свети цар Бориса описва в разказа „Последният му ден“ (1907 г.).

На българските и славянските просветители равноапостолите свети Кирил и Методий посвещава възхвала „Ода на 11-ий майя“, писана преди Освобождението на България, и стихотворението „Хилядогодишнината“ — по случай празнуването през 1885 г. хилядогодишнината на светите солунски братя.

Много Вазови творения, писани през различни времена, имат църковно-религиозно съдържание. Такива са стихотворенията „Целувката на Юда“, „В храма“, „Старата икона“, „Олтар“, „Молитва“, „На Кръста“, „Каменният кръст“ и др.; разказите „Звездата“ (източна легенда за раждането на Исуса Христа), „Дъщерята на Пилата“ (източно сказание за смъртта на Исуса), „Пир в Иерусалим“ (сказание за Голготската драма), „Бъдни вечер“ (коледен обичай), „Боаянската църква“ (поема), „Ангелът“ (великденска приказка за „победата на доброто над злото, на светлината над мрака, тържество на лъчите на упованието и на надеждата“, както пише авторът, и др.

През 1891 г. Вазов посещава Рилския манастир и написва поредица стихотворения „В лоното на Рила“. В тия песни за свети Ивановата обител — „При Рилския манастир“, „Нощ в манастира“, „Долината над манастира“ и др. — той изразява с поетичен унес своето преклонение пред „Божията сила“ и „българската природа славна“. Тук той включва и прекрасната българска балада „Клепалото бие“, в която възпроизвежда една старопланинска легенда, слушана от него в манастира Седемте престола.

В пътеписа „Седемте престола“ описва своя излет из Мала Стара планина през 1899 г. От високите гористи хълмове пред него се открива дивна планинска покрайнина, за която пише с възторжени думи:

„Боже Господи, каква картина се откри от тука на юг! Какъв планински мир, вълшебен и величав! Сега, като искам да кажа нещо за това, усещам колко е слабо перото, колко е нищожна и най-богатата човешка фантазия пред действителните и живи хубости на Мирозданието. Умореният спътник, стигнал на това място, забравя мъката на пътуването, чувства интензивно радостта на живота, за който Творецът е създал тия грамади от неизказани красоти. Религиозен, съзерцателен, мистик става човек тука, лице с лице с Бога, комуто чув-

ствува духът и мъдростта, и неизмеримостта.“

В романа „Под игото“, от излизането на който се навършиха седемдесет години, Вазов дава в романтично-народността светлина двамата монаси — игуменът Иеротей и послушникът Викентий; те подкрепят с парични средства революционния комитет, който организира борбата за свобода на народа, а след това взимат дейно участие в общонародното въстание заедно с още много духовници и всички църковно-народни деятели във времето на Възраждането.

Най-възторженият си възпев Вазов посвети на героите-възрожденци под заглавие „Епопея на забравените“. В тая поетична поредица той включва и „Паисий“, като нарича патетично прочутата „Славяноболгарская история“ на хилендарския иеромонах Паисий „Божия благодат“.

В стихотворните „Легенди за Царевец“ Вазов възпроизвежда сказания от българската история на втората българска държава. В легендата „Свети Димитрий Чудотворец“ пресъздава преданието за чудотворната икона „Свети Димитър“, която според народното вярване прелетяла от Солун в новосъградения български храм в Търново. Това въодушевило въстаналия народ срещу византийското робство и отхвърлил чуждото владичество.

В тази легендарна стихотворна поредица спадат баладата „Литургия“ и поемата „Патриарх Евтимий“, когото Вазов нарича „свещецът народни“. Неговият светийски образ той отново рисува в баладата „Сборът на духовете“, в която разказва за чудеса Божии в търновската църква „Свети Четиридесет мъченици“.

За българския архиепископ св. Климент, приемник и продължител на Кирило-Методиевското книжовно дело, народният поет пише стихотворение, озаглавено „Свети Клименте“ (1916 г.). То свидетелствува за патриотичните подбуди и размисли на автора при написването на това бележито творение.

През 1895 г. Вазов участва в Алековия излет до Витошкия Черни връх и написва стихотворение „На Черни връх“, в което изразява своя възторг от красотата и величието на природата и възклищава с благоговение:

И мен огромна
Смути тревога:
В тоя миг, помня,
Аз видях Бога.

В стихотворението „Бог“ („Планини и поля, 1912 обожествява природата. Със средствата на художественото слово разказва, че е избягал в красив горски кът, за да живее като отшелник и във всичко — от мравката до небесния чертог — навред чувствува „дъхът, десницата на Бога“.

В своите пътеписи, разкази и очерци Вазов нарича българските манастири духовно-просветни огнища и паметници на българската култура. По-обстойно той пише за манастира Седемте престола, за Рилския, Черепишкия, Погановския, Сопотския и други наши манастири. Той познава ролята на манастирите като убежища на българските революционери и често те са фон на неговите повести и разкази. При едно пътуване из Русия посещава

Киев и в писмо до София отбелязва с патриотична гордост: „Той заслужено е наречен руски Иерусалим — по безчислените свещени възпоменания, светини и паметници от епохата, в която осия с лъчите на християнството цяла Русия. В един манастир видяхме копия от стар пергамент, дето се бележеше, че първият Киевски митрополит бил българин.“

И в поезията, и в белетристиката, и в драматичните си творби Вазов често си служи със сравнения, образи и думи, които имат религиозен произход и са внедрени в езика и бита на народа. Той

отрази в своите бележити творения велики дела в историята на нашия народ, без които не би могъл да се оформи като самостоятелен народ, със своя самобитност и родна култура и писменост, и които залегнаха в основните на славянската култура, изкуство и литература. Така Вазов даде своята дан на родната вяра и култура.

Г. КЛИСАРОВ

¹ Статия от архимандрит Антим Шивачев в Юбилеен сборник по случай 50-годишнината на Иван Вазов, София, 1920 г.

Преподобний Паисий Велики

(2 юли)

Има явления в историческия живот на човечеството, които поразяват ума и чувството със своята необикновена величавост. В челните редици на тия явления се открива и подвигът на християнските отшелници, които влезли надълбоко в пустинните широти на земята, за да заговорят оттам за вечния свят на духа. Това е един подвиг, който стои над всяка обикновена човешка мярка. Подвиг на хора, които са погледнали на земния живот не от човешко, а от божествено гледище. Затова не се уплашили от свирепите зверове и всички други ужасни, които пустинята таи в себе си. Забележителната устойчивост на това явление има само едно обяснение: установената неразривна връзка с Върховното Битие. Тая връзка създава титанична сила в безсмъртните герои на пустинята като Антоний Велики, Макарий Велики, преподобни Памва, Паисий Велики и много други. Упоритата и несломима борба срещу природните стихии и стихии, които върлували в собствената им природа, създава у тях характери, потвърди от стомана и гранит, по-светли и похубави от рубин. Те издигнали ума, сърцето и волята си толкова високо, че никаква буря от тоя свят, колкото и страшна да е била тя, не ги е върнала назад към тишината и спокойствието на обикновения човешки живот. Те се показали по-силни от всяка буря, както силен и непоклачен е гранитният фар, който в основата си разбива всяка разсвирепяла се вълна и отгоре свети на всеки кораб, затърсил в борба с мрака и бурята тихо пристанище.

Чуден е животът на тия велики духове, облечени в суха и корава плът — живот, суров като пустинята и величав като стихии, които тревожно се кръстосват и сблъскват по нейните пълни с таинственост недра. Той е трудно описуем, защото човешкото въображение е слабо да обхване в детайли подвига им, както е протекъл стегнат, праволинеен, ясен, неуклонно устремен към безкрая.

Преподобний Паисий Велики е един от тия, които на своето време превърнали Нитрийската пустиня в жив и неръкотворен храм на светостта, който със скалите, пясъците, урвите и оазисите си е останал на вечни времена да говори, колко велик е Бог в Своите светини.

Животът му звучи през вековете и достига до нас като легенда. А не е легенда. За него пише един от съподвижниците му, преподобни Иоан Колов, който се е учил като него да живее сред сурова действителност, с труд и с воля да преодолява мъчнотните, за да се утвърди като верен страж над времената. Описвайки спокойно и отмерено живота му, спирайки се на отделни забележителни чудеса на духа му, с които прославил Бога, Колов бележи: „Никой да не допусне съмнение да обхване душата му, като чува за него славни и свръхестествени неща. Никому дори и на ум да не идва, че аз съм прибавил нещо от себе си, за да направя по-голяма честта на любимия отец. Той се издигна толкова високо, че стои над всякаква обикновена човешка чест. За него хваления от земята не са нужни, защото е станал предмет на възхита за цялото небе. Това, което аз разказвам, разказвам го за полза на тия, които искат да слушат и да му подражават в добродетелите. Предавам само част от онова, което видях с очите си и чух с ушите си“.

Паисий Велики принадлежи към втория пояс велики отшелници след тоя на Антоний и Памва. Животът му протекъл през четвъртия и първата половина на петия

век. Родил се в Египет. Израснал във времето, когато пустините на тая страна били оживени и из целия известен свят прославяни с подвижите и светостта на множество свои обитатели, молитвеници и аскети, сродили неразривно сърцата си с вечността. Родителите му били благочестиви хора. Паисий бил последното от седемте им деца. Щастливо и красиво текъл животът в това многолюдно семейство. Децата расли под пряката грижа на Църквата. Слънце греело в душите на всички. Но един ден тропнала на семейния праг неочаквана скръб: починал бащата. Разтревожила се майката. Грижи смрачили лицето ѝ. Страхувала се много за бъдещето на децата си, особено за най-малкото и най-палавото. Бояла се, че няма да доживее да го види израснало и стъпило здраво на нозете си.

Една нощ, заспала с боязливата мисъл за него, на сън видяла Ангел, който ѝ казал: „Бог, общият Баща на сираците, ме прати при тебе. Безмерна е скръбта ти. Край няма безпокойството за децата ти. Нима само ти се грижиш за тях? Не знаеш ли, че Всевишният ги пази и закриля? И тъй, разсей скръбта си! Да се усмихне наново лицето ти! Посвети един от синовете си на всеблагия Бог и тъй сама ще видиш, как чрез него ще се прослави името Господне!“ Изненадана, смутена от това чудно видение, майката промълвила: „Всички мои деца принадлежат на Бога, Нека Той Си избере това, което е Нему угодно!“ Раздвижила се пред очите ѝ цялата челяд. Ангелът пристъпил, хванал за ръка малкия Паисий, довел го близо до нея и кротко ѝ казал: „Ето детето, което Бог Си избира!“ Вместо да стихне, смущението на майката нарастало. „Вземи едно от ония, които са по-големи и по-добри!“ — отвърнала тя и пламък блиснал в очите ѝ. „Не, — забелязал небесният вестител, — нима ти не знаеш, че Божията сила се проявява най-ярко в немощните човешки същества?“ Трещнало още по-силно сърцето на майката. Ангелът изчезнал. Сънят преминал. Тя отворила очи. Застанала на колене в леглото, скръстила ръце и устните ѝ, все още тръпненици, зашептели: „Да бъде Твоята милост, Владико, Господи, над нас и над Твоя малък избранник Паисий!“ След това пристъпила до леглото на детето и, без да нарушава сладкия му сън, го целунала. Едра сълза капнала от очите ѝ върху малкото нежно лице и се плъзнала по него. Една сълза на майка, повярвала в истината за стръмния и тежък път на своето дете и в тая вяра намерила щастие за себе си.

Когато детето израстнало и почнало да разбира мисълта за Божините пътища в живота, тя му разказала за съня си и му дала своя благослов да следва неуклонно дирята на Небесния Баща пред себе си. Усърдно зачел младият Паисий Словото Божие. Отдал се на служба в храма. Заслушал се в чудните разкази за светци-отшелници из египетските пустини. Заговорили му духовници за Антоний, за Памва, за величието на подвига им, за чудната сила на духа им. И тъй постепенно пламнала цялата му душа в нестихващо желание да види поне едно от тях, да чуе словата му, да го последва в тишината и осомнението на пътя му.

Един ден с една само торбичка на рамо той се простил с родния кът, с всичко мило и драго от детските години и тръгнал устремен и вдъхновен към суровите пазви на Нитрийската пустиня. Посрещнал го Памва, прославеният в ония години велик подвижник, приотлил го в пеще-

рата си, направил го член на своето многолюдно манастирско братство и му открил тайната на пътя си към Бога. В светата обител на този пречуден в подвига си отшелник младият Пансий придобил качества, които му били необходими в зрялата след това възраст да просияе като истински ангел в плът, достоен за почит и възхвалява през всички следващи времена. Тук той се сближил с бъдещия си житиеписец преподобни Иоан Колов. Двамата като същински родни братя не веднаж са седяли до нозете на своя общ отец и учител Памва и слушали в захлас беседите му за величавия подвиг на себепотрението в чест и слава на въздесъщия и всемогъщ Бог по малките предела на земята.

След блажената кончина на преподобни Памва, Пансий, вече възмъжал, духом укрепнал, решил да се отдаде на пълно усамотение в пустинята. Решението си съобщил най-напред на Иоана. Двамата монаси се молили непрекъснато цяла нощ за онова, което имало да стане с тях след разделята им. В ранни зори двамата подвижници се прегърнали, разцелували се и се разделили. Пансий се загътил към дълбочините на пустинята, а Иоан останал в манастира на Памва, където скоро станал негов игумен.

Навялял значително навътре в Нитрийската пустиня. Пансий си изсякъл в планината пещера, пригответил си легло като същински пещерен човек и се отдал на денонощна молитва, на пост и на труд. Дълги часове отделял за размисъл върху въпросите за Бога, света и човека, за живота, смъртта и вечността. Тъй стигнал постепенно до такова богоумъдрено прозрение, което прави великите подвижници вдъхновени връстници на вечността. Бягал той от света, за да разбере тайните на живота в света, и светът го потърсил, след като мълвата за подвига му пропашарила долината на Нил и широко обхванала земите наоколо. Тръгнали към него кевани от хора, жадни да видят чудесата на пустинята в минути, когато Сам Бог стъпва по нея със стъпките на Своите велики избраници. Зашумяла пустинната шир. Раздвижило се цяло море от хора, смаяни от подвига на суровия монах. Из уста му се леели бисерни слова за Бога на истината и правдата, за Божия Син, приел образ човешки, за да направи човеците Божии синове, превърнали себе си в храмове на истината и правдата. На всички, които в захлас го гледали и слушали, той сочел пътя към живота, по който има само добро и само любов.

Мнозина от тях, които видели чудесата му и чули словата му, останали завинаги при него. Около пещерата се дигнали килии, изграден бил храм, установен бил строг монашески устав, закипял живот на същински братя в молитва и в труд. Зацъфтяла пустинята, огласена широко от химни към Бога и спасителното Божие дело в света. Ръководел усърдно Пансий Велики голямото си паство, насочвал братята монаси по пътя, който научил

от Памва учителя, възхвал в сърцата им вяра във вечността на живота, в силите на духа, въззел се към безкрайните висини. Шумяла славата му. А той се тревожел тъкмо от нея.

И един ден събрал подвижниците около себе си, дигнал ръце, благословил ги, заговорил им за новите нужди на духа си, простил се с всички, дал последните си наставления и изчезнал наново в дълбочините на пустинята сам със себе си и с Бога. Пак се настанил в глуха и самотна пещера. Пак заживял незнаен за света. И пак го открили човешките очи. И пак заговорили за него човешките уста. И пак кеван след черван човешки души се занизали пред него. Бягал той от славата на подвига си, от хвалбите, очарованието и възхитата на човешките гълци, плашел се от себе — да не би да се възгордее от величавия път на собственото си смирение. Но колкото повече страхът и тревогата му растели, толкова по-голямо ставало обаянието от него. И пак се дигнал край новата пещера манастир. И нови подвижници зашедали в молитвен подвиг и в труд.

В дъното на цялата негова жизнена философия, която го поставила в светлите редици на тях, които човешкият свят нарича велики, стоял девизът: всяко добро да се върши тайно. Когато братята го питали: „Ава, кажи ни коя е висшата добродетел?“ — той отговарял: „Извършваната тайно!“ Заради гранитната възходяща праволинейност на подвига му Бог му дал сила не само да върши чудеса на забележително милосърдие към страдащите по света, но и да разчита правилно скритите помисления в душите на хората. Сам той се криел от света, когато е трябвало да извърши един или друг подвиг за доброто на човеците. Но заедно с това смело се борел срещу всяка тайна, зад която стоял демонът на злото. Разобличавал я твърдо и открито с искрите на същия оня свещен гняв, с който Спасителят някога прогонил търговците из храма на Живия Бог. Дал той обет пред Бога да Му служи честно и вярно и го изпълнил. Дал обет да бъде целомъдрен и останал такъв до края на живота си. Дал обет за нестяжание и останал по-беден и от най-бедния човек из тревожните египетски пустини. Беден, а всички обогатявал около себе си. Кротък и мълчалив по природа, той открил възможност на обителите, които основал, да заговорят на всички следващи времена колко е велико това да бъде човек по-близо до Бога.

Преподобният Пансий доживял до дълбока старост. Беловлас и изсушен от безконечни подвизи, в последните си години той често общувал с друг един голям подвижник, именуван Павел, също старец като него. Почти в едно и също време почнали и двамата. Преподобният Исидор Пелусиот пренесъл телата им в своята обител близо до Пелузния. Над гробовете им бил издигнат великолепен храм в тяхна чест.

Д-р Т. п. ТОДОРОВ

Светли странички от епохата на нашето Възраждане

Нито принудителните потурчвания и погърчвания, нито насилията, нито убийствата, нито опожаряванията на градове и села — нищо не е било в състояние да погуби, да заличи от лицето на земята българския народ през 500 годишното му политическо и духовно робство. Той оцеля, възроди се, извоюва своята духовна и политическа свобода.

Поробителите унищожиха стари книги, ръкописи, паметници — скъпи свидетелства за цветуща някога българска култура и слава. С всички средства те се стремяха да държат в пълен мрак, невежество и нищета народа ни, да убият неговия дух.

На какво се дължи възраждането, възкресението на този народ мъченик, враговете на който са считали, че е погребан завинаги? Коя е тази чародейна сила, която го призова към нов живот?

— Това е бил духът на българския народ, който никога не е угаснал. Под пепелта на забвението са се крили искри на живот и ценни добродетели, които е трябвало само да се раздухат и възпламенят.

Здравото българско семейство с многобройна челяд е било постоянен кристален извор на всички физически, нравствени и духовни сили на народа. То е било скритата свещена съкровищница на спомените, песните, легендите за минало величие и слава.

В манастири, метоси, църкви, килийни училища и пр. са били запазени, като свети реликви български книги, съдържанието на които е действувало ободрително върху непоковарения дух на българина.

Този дух чакал възпламеняването, за да стане борчески, несъкрусим, непобедим.

И ето — през 1762 година от манастирската килия се разнесе гласът на монаха Пансий:

„О неразумни юрде, поради что ся срамиш да се наречеш болгарин и не четеш по свой език и не думаш? И ли не са имали болгари царство и господарство? За толико лета царували и били славни

и чуени по сва земля и много пути на силни римляни и мудри гърци дан зимали...

И от всего славянскога народа най-силни били българи, прво са они царове нарекли, прво са они патриарха имали... Ти, болгарине, не прелъщай се, знай свой род и език"...

С такива прости, но пропити с беззаветна любов към Родината думи, със своята „Славянобългарска история“ отец Паисий:

„Хвърляше тайно, през мрака тогас най-първата искра на народната сваяст“. (Иван Вазов).

И тази искра възпламени душата и сърцето на цял един народ.

Не зная друга книга у нас да е имала такава мъгъща сила.

Явяват се ревностни последователи на отец Паисия, цяла плеада други борци, труженици — истински апостоли на народното възраждане.

Едни пишели и печатали книги; други създавали училища, читалища, църкви; трети печатници, списания, вестници; четвърти учили и възпитавали деца и възрастни; пети ръководили църковните работи и борби. Всички до един служили ревностно, неуморно, пламено, с перо, слово и дело, за моралното, интелектуалното и материално повдигане на своя поробен народ.

Турците и гърците, неприучени на черен труд, на тежка работа, предпочитали да бъдат чиновници, търсили лек поминък, господаруване и развлечение.

Българите, калени още от детинство в лишения, незгоди и мъка, с труд, спестовност, скромност и честност, постепенно поели в своите ръце земеделието, скотовъдството, търговията и занаятията.

Големи еснафски и търговски сдружения, ползващи се с големи привилегии, се създали в Цариград, Охрид, Пловдив, Битоля, Скопие, Велес, Копривщица, Калофер, Карлово, Самоков, Търново, Шумен и др.

Цариград, отоманската столица, става средище на българските търговци и еснафи. Техните стоки и произведения, поради здравината и евтинията им, се предпочитали в цялата обширна тогава турска империя. Търсени били в Мала Азия, Египет, Абисиния, Босна, Херцеговина, в Лайпциг.

Българската колония в Цариград броела през 1872 година близо 60,000 души. На всяка крачка, в която и да било част на града се чувала българска реч.

30 български села, с близо 2400 къщи чисто българско население, били разположени покрай града, като венец, почващ от Черно море, достигащ до Силиврия край Бяло море.

В тия села, както и в Цариград, от рано сутринта до късна вечер кипяла усилена работа, в празник еквали песни, веселби, хора, — запазено било всичко що радвало българското сърце и крепило

българския дух.

В Цариград се съсредоточили много интеллигентни българи, хора със силен характер и твърда воля, любящи земята си, вярата си, Родината си, готови да посветят всички свои сили и дарби за благото на народа.

Те образували дружества, братства, читалища и други огнища за култура и просвета.

„Българското читалище“ в Цариград било сърцето на тогавашния духовен живот в българските земи.

„Македонската дружина“ отворила мъжко и девическо училище в София, поддържала училищата в Серес, Воден, Киреч-Къой, Гюмендже, Горно и Долно Броди и др. Подкрепяла читалищата и ученолюбивите дружества из цяло българско.

Д-во „Промышление“, с неговите печатници и книжарници, печатило и разпространявало: в. „Ден“, в. „Напредък“, в. „Македония“, в. „Право“, списанията „Читалище“ и „Български книжници“, историческите картини: Ив. Шишман, Аспарух, Крум Страшни, Райна Княгиня и др., както и много други научни книги.

Дружество „Просвещение“ поддържало училища в цариградските квартали: Вланга, Топ капия, Касъм паша и Татазла айнала чешме, дето 800 българчета се просвещаваха. Те били деца на млекари, хлебари, зарзаватчи, зидари и пр., живущи в тия квартали. Открити били училища и в предградията: Тарфа, Теркос и Чанакча.

То уредило и първата изложба на ръкоделия, изработени от българки, която имала голям успех.

В големия театър в Стамбул, българчета ученици от императорския лицей и от медицинското училище, както и други любители, давали представления: Иванку, Райна Княгиня, Крум Страшни, Невенка и други исторически драми, които будили възторг у посетителите.

По такъв начин, но с много усилия и скъпи жертви, се възроди българският народ. Той издигна смело своя глас против духовното робство.

След 40 годишна непрекъсната упорита и героична борба той на 15. III. 1871 година тържествено заяви на целия свят:

„Плод на многогодишни трудове и жертви, днес се сбъдва народното светло желание, което бе сладък и утешителен сън на бащите ни и на цели поколения: 1) възобновяването на българската самостоятелна църква; 2) целостта на праотеческата вяра и 3) целокупността на българския народ“.

Да, дейците на възраждането, със своя велик борчески дух и несъкрушимата си вяра в тържеството на истината и правото, са били щастливи да осъществят вековния идеал на техните деди и прадеди — спасяване от гибел българския народ.

НЕДКО Д. КАБЛЕШКОВ

Раковишкият манастир „Св. Троица“

Много от нашите манастири са били бунтовни гнезда, където български хайдути, монаси, учители и непокорни обикновени хора, са подготвяли въстания, готови да умрат за свободата.

Така доста святи места, ценности на нашето ми-

нало, са пръснати из цялата страна, без много от нас да знаят за тяхното съществуване, а още повече техните заслуги в миналите времена, преди освободението ни от петвековно робство.

Такъв един много ценен паметник е Раковишкият

манастир. Този манастир е играл голяма роля във възраждането на нашия народ. Неговите заслуги за северозападните покрайнини са от такова значение, каквото е било значението на Рилската св. обител за целокупния български народ.

Скрит в пазвите на Западна Стара планина, в подножието на връх Черноглав, манастирът — скромен, мълчалив и измъчен от многолетието си, продължава да живее. За него пътешественикът Каниц, в книгата си: „Донау Булгария унд дер Балкан“, Виена, 1882, казва: „Човек не може да си представи по-прелестен кът за съзерцателен живот от това място, посветено на Св. Троица“.

В далечното минало, когато яремът на робството е стягал българите, манастирът е бил светиня за тях.

Началото на този манастир се крие някъде в мрачините на нашата държава, още през Второто българско царство, когато той по строгите си нрави става известен на народните маси, които са вярвали и имали страх от Бога. Там, в манастира, се изреждат ред строги игумени и смирени монаси, които ревностно служат Богу и Му отправят молитви за избавление на народа от всякаква напасть. Неговата слава прониква далече през поля и балкани, за да вдъхне на българина вяра за по-щастливи бъднини.

Голяма е неговата заслуга в борбата срещу поробителя, което е било причина често той да бъде разрушаван и оскверняван. За последен път той е бил разрушен от пълчищата на Пазвантоглу, а през 1823 г. (преди 137 години) е бил възстановен във времето на видинския митрополит Герман, Паисий-иерея, кнез Нину, Панко и Ради, както гласи един надпис в манастира.

От 1823 г. манастирът става отново съврталище на легендарни хайдути и разсадник на просвета. Много са неговите просветни, културни и политически заслуги, обаче на малък кръг хора са те известни. Пътешественикът Каниц, когато описва с няколко думи манастира, се възхищава от красотите на природата около него. Но той ако не пише за други заслуги на манастира, това не значи, че и той не е знаил за неговите заслуги. За да го посети през време на пътешествието си значи, че му е било известно значението на този „прелестен кът за съзерцателен живот“. Защо не дава повече сведения за него може да се обясни с това, че той е бил придружаван от турци, пред които не му е било удобно да разпитва за неговото бунтовно минало. Освен това неговата книга е написана като пътни бележки, макар и да има донякъде исторически бележки за събития станали у нас на други места.

Около 1803 година един врачанец по име Михаеки Шишманов, забогатял като предприемач на държавната поща при Пазвантоглу, се заселил във Видин. Двама от неговите синове, ученици в килийното училище „Св. Пантелей“ във Видин, възхитени от дейността на Софроний Врачански, заминали за Унгария да се учат. Там получили солидно образование. Един от тях се завърнал в България, търсил подходящи условия за работа във Видин, Враца и най-подир се установил в Свищов, където поставил основите на търговското образование в България. Третият от братята, по име Димитър, помагал на баща си в търговията с Виена, но нямал

влечение към тази професия. Той искал да работи в полето на просветата и заедно с игумена на Раковишкия манастир — Даниил — просветен българин, атински възпитаник, откриват в манастира първия български педагогически институт за подготовка на учители. Те събрали от Видинско и Моравско около 32 младежи, които след едно щателно съвременно школуване, без наустница и псалтир, изпращат в селата и паланките. От тези първи народни учители българите в оня край са научили откритата от Отца Паисия истина, че и българите са имали царе и патриарси, че държавата им голяма и силна.

Това са били първите пионери в Западна България, които са създали условията за редица въстания, които по дадените жертви и постигнатите резултати са почти равни на средногорското въстание.

Зародилият се бунтарски дух, жажда за свобода и непокорство, отначало се изразяват в схватки с турците, а впоследствие се оформяват в политически въстания. Окръжлия именно от този дух бунтовници като Алтън Стоян и Чавдар Войвода са си пили кафето сред самия Видин, на Чифте кафене. За първия от тях, поради щастливото му избавяне от две засади, се създава между турците легендата, че него даже „теллия куршум“ не го лови.

В тази бунтарска атмосфера Раковишкият манастир става обединително звено между Торлаците белодрешковци от Видинско и техните братя от Поморавско. От тук Станко Бояджията, Джено, Чавка, капитан Кръстю и много други знайни и незнайни вitezи, които много пъти с кръвта си са защищавали манастира от разрушаване и грабеж, дават своите нареждания. Манастирът става бойна база на всички въстания от двете страни на Балкана, които са имали за цел извоюването на свободата.

В 1841 година, когато е избухнало Нишкото въстание, на което водачите са Станко Бояджията и др. българи, чрез Раковишкия манастир се е установила връзка с всички хайдути от Видинско за съвместна борба против тиранина.

В 1848 година избухва Кюртовската буна, а в 1849 г. Бойнишкото въстание. И двете тези въстания са били подготвени в Раковишкия манастир.

В 1850 година, пак в манастира, е подготвено Гърчанското въстание. В тези въстания като водачи са сеп роявили както Станко Бояджията, така и Пуйо Войвода, даскал Вълчо, който е боравил добре както с перото, така и с пищова и ятагана. Пуйо е бил обесен във Видин, а даскал Вълчо, след като много пъти е осъждан, затварян и изтезаван, починал след един побой във видинския затвор през 1876 г.

Гърчанското въстание е възникнало на три места едновременно като при с. Гърци то било под водителството на Петко Маринов от с. Грамада. Това въстание е дало около 1200 жертви в сраженията при участие в тях на 12,000 души.

Това въстание е принудило турските власти да премахнат ангарията и да преследват злоупотребленията на разните аги. Създадени били селски самоуправни с местни кнезове начело с бащкнез Петко Маринов, познат по онова време като паша Петко. Той е имал права да съди и наказва както провинили се българи, така и турци.

В 1868 г. при друго въстание паша Петко и други въстаници били изпратени на заточение в Диар-Бекир. В 1877 г., когато била дадена амнистия по случай освобождението на България, паша Петко умира от радост, защото онова, за което се е борил, е постигнато.

В 1856 г. пак в Раковишкия манастир е подготвено въстанието за овладяване на гр. Белоградчик и градовете Лом и Видин. Съдбата на това въстание е известна след предателството на Христо Тодорович. Резултатите от това въстание обаче надминали тия на много други въстания в България, защото то е станало причина Европа да узнае, че на Балканите живее един народ, който не може повече да носи робския ярем. В парламентите на някои от Великите сили е било разисквано върху събитията в България и на Турция е било наложено да бъдат наказани провинилите се в кланета и други безчинства, а Измет Паша, който е потушавал въстанието, бил изпратен на заточение.

Все в Раковишкия манастир е била организирана

на четата на Панайот Хитов, която трябвало да отиде на помощ на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, и която пак поради измяна и предателство, не е могла да изпълни задачата си.

И най-подир, пак там капитан Кръстю през Сръбско-Турската война е организиран чета, която при местността „Корито“ е дала знаменитото сражение, възпято от местните трубадури, а след това заедно с щабс капитан Кириев (руски доброволец) е водил друго сражение при Влаховичката река, където капитанът загинал.

През войната 1877 г. кап. Кръстю образува нова чета, с която прави своите набези в тила на турската войска около самия Видин, където всява смут и дезорганизация у противника.¹

М. ЗЛАТОУСТОВ

¹ За въстанията сведенията съм заимствувал от книгата на Никола Станев: „България под иго, възбуждане и освобождение“. За манастира и някои подробности по въстанията — от една статия на В. Атанасов, печатана в бр. 10660 на в. Мир и мои проучвания.

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Клепалото бие

Във глуха планинска долина стояла
във стари години обител света,
кандилце блещяло, молитва се пяла
във черквица бедна, далеч от света.

И всяка неделя там старец пречестни
клепалото бие, за служба, в зори...
Ехтели долове от глас благовестни,
отпращали ека гори, канари.

И радостно будел в покоя им вечни
пустините горски приветният звук,
И селяни прости от близки, далечни
села на молитва се стичали тук.

И много години в усой нечути
клепалото бие, калугерът стар,
но лош ден настанал: неверници люти
земя ни сторили я плен и пожар.

Дошли с меч и огън и в туй място диво,
далечно, — в неделя света, по зори —
току-що клепадо забило гръмливо.
Избягали старци във пусти гори.

Стоял, не побягнал монахът пречестни,
и следвал да удри клепалото пак.
Ехтели долове от глас благовестни —
за срам и за чудо на божия враг.

Загинал монахът под меча душмански,
на служба Господня остал до конец,
не трепнал духът му от страх агарянски,
приел за Христа мъченишки венец.

И скоро, ограбен, пламнал манастиря.
Млъкнала навеки молитва света.
От Божия дом не остана ни дияра...
Един спомен мътен остал на света.

Един само спомен и чудо незнайно:
тук всяка неделя, по тъмни зори,
гласът на клепадо разнася се тайно
по близки долове, из глухи гори.

И селянин сепнато очи застреля,
прекръсти се бързо, нататък завий
и плахо си шушне: — Света е неделя!
Калугерът божи клепалото бий!

ИВАН ВАЗОВ

Негово Блаженство Екзарх Иосиф I

Животът сурово го срещна —
останал невръстен сирак,
но скоро, по воля небесна,
дойде на Босфорския бряг.

И там той в историята мина,
че с пламенна, с борческа жар
издигна за своята Родина
сияен, сред робството, фар.

Небесният благ Повелител
от милост му даде възход —
да бъде църковен строител
на целия български род!

С училища, с църкви, с просвета
изпълни той родния край!
Прослава на многая лета,
поете, на Екзарха дай!

Сред страшните турски вериги
той станал на всички кумир
със чудните кирилски книги
из цялата българска шир!

Зачернени в мъка, в неволя
навред обнадеждав ги той
със благата Божия воля —
незнай какво е покой!

Той цяла епоха бунтовна
стоял като дъб-великан:
тъй дига плещи любородни
Калоферски дивен балкан!

И с дух възрожденски — тревожен,
народът го вдигна възбог,
че виждаше бяна възможен —
да падне тиранин жесток!

И с поглед напред — свободата
му беше призведен ефир!
Той молеше Бога: земята
да грее в блаженство и в мир!

За него бе всичко Русия!
Той чакаше славния ден
да срещне московци — стихия,
да слави, да пей просълзен!

Небесният благ Промислител
затуй му въздаде възход —
да бъде църковен строител
на целня български род!

Любима звезда пътеводна
на родния наш небосклон!
Признателността всенародна
пред теб е с венец и с поклон!

МИХАИЛ КОВАЧЕВ.

Христос е с тебе

А. КРУГЛОВ

Аз съм с вас през всички дни
до свършъка на света.
Мат. 28:20

Не си самотен тук! О, вярвай съкровено:
Тоз, Който обещал е — „Със вас ще съм докрай!“,
и Който всичките сърдечни тайни знай —
със теб е неизменно!

Когато от любов към ближния гориш,
и обласкаваш с помощ този, който страда,
безкористно — не за награда;
когато твърдо ти за правдата държиш;
не помниш зло, не храниш мъст в сърцето;
ласкателството не приемаш ти за гост,
и чужд си на надменността превзета, —
то вярвай: с тебе е Христос!

Щом гледаш на света с взор бистър, непомятен;
щом с чиста мисъл си и чиста реч мълвиш;
страниш ли от живот порочен и безгътен,
и с хула своите уста ти не скверниш;
щом чуждата печал отеква теб в душата,
и си към завистта безчувствен, глух и слеп;
на злото — враг; приятел — на истината свята, —
то вярвай, че Христос е с теб!

Когато страстите пленят и твоего тѣло
и вслушаш се във грешния им зов,
и тъй затънеш в грях със помисъл и дело, —
не си отхвърлен пак от Божата любов.
Вината осъзнал, разкаян — и смирено
свлечеш ли се със плач в божествения праг,
и бран подемеш ли с греха пак вдъхновено, —
Христос със теб ще бъде пак!

Когато цял те овладее отчаяние
и ноц в духа ти се всели;
и никой в твоето не вслушва се ридание —
в сърцето ти скръбта да утоли, —
възпри си устните — да не мълвят проклятие;
скръбта ти нека във молитва засия
пред Гледащия те от кръстното Разпятие —
Тоз, Който с теб ще е докрай!

СТ. ВАКЛИНОВ

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

Настойчивост в молитвата

ПОУЧЕНИЕ ЗА НЕДЕЛЯ 7 СЛЕД ПЕТДЕСЕТНИЦА
Мат. 9 27:—35.

„Искайте, и ще ви се даде; търсете, и ще намерите; хлопайте, и ще ви се отвори, защото всеки, който иска, получава, и който търси намира, и на тогоя, който хлопа, ще се отвори“. Така е учил нашият Господ Исус Христос. (Мат. 7:7—8).

В днешното евангелско четиво чухме как по цялата иудейска земя се прѣснал слухът за чудесата, извършени от Спасителя и как всички болни, недъгави, слепи и хроми са идвали при Него, за да се излекуват. Узнали за Него и двама слепци и тръгнаха след Него, като викали подире Му: „Помилуй ни, Исусе, Сине Давидов!“ (Мат. 9:27). Упоритостта и настойчивостта на слепците дала благоприятен резултат: Господ се допрял до очите на слепците и им казал: „Нека ви бъде по вашата вяра. И очите им се отвориха“ (9:30).

Св. евангелист Матей разправя на друго място за други двама иерихонски слепци, които седели край пътя и, като узнали, че минава край тях Спа-

сителят, започнали настойчиво да викат: „Помилуй ни, Господи, Сине Давидов“. „А народът ги смъмри, за да млъкнат; но те повече викаха и казваха: помилуй ни, Господи, Сине Давидов!“ (Мат. 20:31). Тяхната упоритост и настойчивост свидетелствували от една страна за силната им вяра в Господа Исуса Христа, а от друга страна и за техните големи мъки, поради окаяния им живот на безпомощни слепци. И тази настойчивост дала резултат: Господ ги повикал, допрял се до очите им и те „веднага прогледнаха“ (Мат. 20:34).

Настойчивостта в молитвата е едно важно и необходимо условие, за да получим исканото. Нашият Господ Исус Христос нееднократно говорил за това и го пояснявал с притчи. „Да речем, казваше Той, че някой от вас има приятел и отива при него посреднощ и му казва: приятелю дай ми на заем три хляба, защото един приятел ми дойде от път,

и нямам какво да му сложа; а оня отвътре му отговаря и казва: не ме безпокой, вратата са вече заключени, а децата ми с мене в леглото; не мога да стана и ти дам, — казвам ви, че ако и да не стане оня и не му даде за това, че му е приятел, но поради неговата безочливост ще стане и ще му даде, колкото иска. И аз ви казвам: искайте, и ще ви се даде. . . И кой баща от вас, ако син му поиска хляб, ще му даде камък? Или ако поиска риба, ще му даде змия вместо риба? Или ако поиска яйце, ще му даде скорпия? И тъй, ако вие, бидейки лукави умеете да давате добри даянния на чедата си, колко повече Отец Небесний ще даде Дух Светий на ония, които Му го искат?“ (Лук. 5—13).

За настойчивостта, необходима при молитвата, Господ пояснил и с друга притча — за неправедния съдия: Съдията дълго време не искал да се притече на помощ на вдовицата „А сетне рече си сам: макар и от Бога да не се боя и от човеци да не се срамувам, но, понеже тая вдовица ми не дава мира, ще я защитя, та да не дохожда вече да ми додява. И рече Господ: чуйте, що казва неправедният съдия! Та Бог ли няма да защити избраните Си, които викат към Него дено и ноще“ (Лук. 18:4—8).

За настойчивостта, необходима при молитвата, трябва да вземем поука и от хананейката, която упорито искала от Спасителя изцеление на бесноватата ѝ дъщеря. Хананейката не се обидила от пренебрежителното отношение на Спасителя към нея. Напротив, колкото Господ грубо се отнесъл към нея, като я сравнил с кучета, толкова по-упорита тя станала в своето искане да ѝ помогне. Със смирение тя приела сравнението с куче, но упорито молила поне малко милост да се прояви към дъщеря ѝ (Мат. 15:21—28).

Тълкувайки евангелието, св. Иоан Златоуст казва: „Виждаш ли, как недостойна жена, станала достойна при помощта на неотстъпчивостта? Желаш ли да знаеш и това, че ние повече получаваме успех, когато сами се молим на Бога, отколкото когато вършим това чрез другите? — Когато тявикала, то учениците, като се доближили до Спасителя, казали Му: „отпрати я, защото вика подире ни“ (Мат. 15:23). Христос пък им отговорил: „Аз съм пратен само при загубените овци от дома Израилев“ (Мат. 15:24). А когато тя сама се приближила, продължавайки да вика, казала: „да, Господи, ала и псетата ядат от трохите, що падат от трапезата на господарите им“ (Мат. 15:27), то Той и дарувал благодатта, като казал: „нека ти бъде пожеланието ти!“ (Мат. 15:28). Виждаш ли, как когато учениците просили Той отказал, а когато тя сама попросила дара, викайки, Той се склонил към молбата ѝ? На тях (апостолите) Той казал: „Аз съм пратен само при загубените овци от дома Израилев“ (Мат. 15:24), а на нея казал: „голяма е твоята вяра, нека ти бъде пожеланието ти!“ (Мат. 15:28). Също, в началото на молбата ѝ, Той нищо не отговарял; а след като тя веднаж, и повторно и трети път пристъпила, Той дарувал благодатта, като ни учи чрез това, че Той забавил изпълнението

не затова, за да я отхвърли, но за да покаже на нас търпението на жената. Ако Той забавил затова, за да я отхвърли, то не би дарувал впоследствие; а понеже Той желаел да покаже на всички нейното любомъдрие, затова Той и мълчал. Защото, ако Той би ѝ дал веднага, ние не бихме узнали мъжеството на тази жена. „Отпрати я, защото вика подире ни“ казват учениците. А какво — Христос? Вие чувате гласа ѝ, казва им Той, а Аз виждам душата ѝ; Аз знам какво тя има да каже; Аз не искам да остане неизвестно онова съкровище, което е скрито в нейната душа, но чакам и мълча, за да го открия, за да го направя известно на всички. И така, като знаем всичко това, макар и да сме грешни и недостойни да получим исканото, няма да се отчайваме, бидейки уверени, че чрез душевното постоянство ние можем да станем достойни на исканото. И макар да сме беззащитни и сами, няма да се отчайваме, като знаем, че голямо ходатайство е това, когато пристъпваме към Бога с голямо усърдие. И ако Той забавя и отлага подаянието, то няма да се отчайваме, като знаем, че това забавяне и отлагане е признак на Неговата грижа и на човеколюбието Му. Щом с такова убеждение, със скръбна и с пламенна душа и добро желание е пристъпила хананейката, ще пристъпваме и ние към Него. Тогава, макар и да сме като кучета, макар и да сме сторили нещо лошо, ние ще се очистим от своите пороци и ще придобием дързновение така, че ще бъдем в състояние да ходатайствуваме и за другите; подобно, както и тази хананейка, която не само сама придобила смелост и получила много похвали, но и дъщеря си избавила от непоносимите страдания. Защото няма, наистина, нищо по-силно от горещата и искрена молитва“.

Подобно на двамата евангелски слепци, за които чухме в днешното евангелие, трябва и ние да викаме за помощ към Господа Исуса Христа. И ние често страдаме от душевна слепота. Колкото по-чисто ще бъде нашето сърце, толкова по-добре ще виждаме Бога с нашите душевни очи. Ще проумяваме Божия промисъл за нас грешните, който промисъл се проявява на всяка крачка в нашия живот.

„И ходеше Исус по всички градове и села, като поучаваше в синагогите им, проповядваше Евангелието на царството и изцеляваше всяка болест и всяка немощ у народа“ (Мат. 9:35). Така ни повествува днешното евангелско четиво.

Царят и владетелят на Небето и на земята смирено, като последен сиромас, обхождал всички и търсил „загубените овци на дома Израилев“ (Мат. 10:6).

Христос и сега е между нас вярващите, според неподлежащото на промяна Негово обещание: „Аз съм с вас през всички дни до свършека на света“ (Мат. 28:20).

Трябва да се отзовем само на призива на Спасителя, да го потърсим и ние. Той ще изцери нашия душевни и телесни болести, от които страдаме.

Архимандрит КЛИМЕНТ РИЛЕЦ

ОЩЕ ЕДНА НАСТОЛНА КНИГА ЗА ЕНОРИЙСКИЯ СВЕЩЕНИК

Почти при всички лични контакти и събеседвания между нас свещениците винаги е ставало размисъл за острата нужда от проповеднически материал, който да служи за пособие и ръководство на енорийския свещеник в неговата проповедническа работа. Това особено е подчертано при разните курсове, които се уреждаха под прекия надзор и ръководство както на Св. Синод, така и на св. митрополии. Подобни размисления и със същите изводи се е излизало и при разговора ни с преподавателите на тази материя в учебните ни заведения.

Особена трудност е изпитвал учащият се (като начинаещ в тази област и като подготвящ се за пастир) да изготви една хубава, стегната и жива проповед. Чувствували сме затруднението и на преподавателя да посочи в пълнота проповеднически материал. Не по-малка нужда чувствува и младият енорийски свещеник, който току-що е стъпил на църковния амвон и ще трябва, „да залага, да се представи пред Бога достоен, безукорен работник, който вярно преподава словото на истината“ (2 Тим. 2:15).

Пастирите трябва да умеят да проповядват словото, да настояват навреме и не навреме, да изобличават, да запретяват, да увещават с голямо дълготърпение и поука (2 Тим. 4:2). Словото им трябва да бъде винаги с приятност подправено (2 Тим. 4:6), защото иначе ще изложат и погубят себе си (Еккл. 10:12).

Ето защо нуждата от проповеднически материал, е осезаема еднакво за ученика и студента, за младия и за навлезлия вече в своето служение енорийски свещеник.

За удовлетворяване на тази нужда, са били полагани възможните усилия и все пак тези трудове са толкова малко, че можем, както се казва, да ги изброим на пръсти.

Като по-цялостно проповедническо пособие, написано за своето съвремие на достъпен и разбран език, са проповедническите сборници на Видинския митрополит Неофит. Също така много ценно помагало в проповедническата дейност на енорийския свещеник е „Неделника“, съставен от Сливенския митрополит Никодим и прот. Цв. п. Христов, съдържащ проповеди върху евангелските четива за всички недели през годината, написани също така на общодостъпен език. Много ценно пособие в проповедническата дейност на пастирите е и крупното съчинение „При извора“, в три тома, на Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил.

Но думата ни тук е за двата тома проповеднически сборници на Негово Светейшество — „Път Господен“.

Читателите на нашите печатни издания вече имаха наскоро възможността да прочетат отзивите за наскоро отпечатания втори том от „Път Господен“ — сборник с не-

делни и празнични слова, излезли от богатото по съдържание и емоционалност перо на Негово Светейшество.

За нас, енорийските свещеници, е от особено голяма полза излизането на тези два тома от „Път Господен“.

Четенето на поместените в този труд слова и речи достоява истинско удоволствие и наслада на читателя.

Това в двойна мярка важи и за слушателя, когато тези хубави слова се произнасят с нужния патос и проповедническа ревност.

Мнозина са имали възможност да слушат словата и речите на Негово Светейшество и да утоляват духовната си жажда. Сега обаче ние имаме възможността и да притежаваме тези слова, чрез които живо и вярно се преподава словото на истината. Да ги препрочитаме, а и най-важното, като пребъдваме в това, което сме научили и като залагаме да се представим пред Бога достойни и безукорни работници, и ние да преподадем вярно словото на истината, което ще ни направи мъдри за спасение чрез вярата в Христа Иисуса (2 Тим. 3:3).

Сборникът на Негово Светейшество „Път Господен“ — т. I и II, за нас енорийските свещеници представлява обилен източник на проповеднически материал, който ние можем щедро да ползваме и който много ще ни помага в нашето пастиро-проповедническо служение. Тук са напълно правилни думите на д-р Тодор п. Тодоров, че „това е нов ценен принос към съкровищницата на родното ни проповедническо творчество“ (Църк. в., бр. 5 от т. г.).

Но църковните пастири, които трябва да бъдат образец за верните в слово, поведение, любов, дух, вяра и чистота (1 Тим. 4:12) и които имат дълг да проповядват словото на истината навреме и не навреме и да бъдат всегадни учители на вяра и благостие сред своето паство, тая книга ще бъде важно помагало в просветната им дейност. Също и за възпитаниците на нашите духовни училища тя ще служи като добро помагало и ръководство.

Още много е необходимо да се напише, за да се подчертае голямото значение на този сборник в проповедническото служение на църковния пастир, но моята цел е само да изкажа радостта и задоволството си от излизането на този сборник.

Като благодарим на Негово Светейшество за труда му, да ни съобщи с този богат проповеднически сборник и като негови, „споспешници в трудното църковно служение“ („Път Господен“, стр. 307, т. II) моля Всемилостивия Бог да му дарува крепко здраве и бодър ум, та дано имаме от него още ценни приноси в нашата проповедническа съкровищница.

Свещеник СЛАВЧО ИВ. САВОВ

ПРЕГЛЕД НА КНИЖКА 4 (МЕСЕЦ АПРИЛ) ОТ 1960 Г. НА „ЖУРНАЛ МОСКОВСКОЙ ПАТРИАРХИИ“

В началото на книжката са поместени две хубави стихотворения под надслов: „Христос воскрес!“ и „Жени мироносици“.

„Официалната част“ съдържа:

— Пасхално послание на Московския и на цяла Русия Патриарх Алексий към духовенството и всички верни чедра на Руската православна църква. В това послание Възкресението Христово се разглежда като велика, свещена и Божествена тайна за християните — тайна на вярата. Чудното, непостижимо за нашия ум Христово възкресение е начало на всеобщото възкресение. Накрая Светейшият патриарх призовава верните в този всерадостен празник да се прегърнат един други, да си опростят всичко и да си кажат: Братя!

— Пасхално приветствие на Московския и на цяла Русия Патриарх Алексий към Предстоятелите на Автокефалните православни църкви:

— Съобщения за посещението на Московската патриаршия от следните чуждестранни гости: римският кореспондент на френския вестник „Франс соар“ Ж. Ненсел; извънредният и пълномощен посланик на Гърция в СССР Д. И. Папас; кметът на гр. Сан Франциско Дрожд Кристофер и адвокатът от Буенос Айрес Хулио Виаджио и неговата съпруга;

— Известие за присъствието на митрополит Николай Крутички на прием, даден от посланика на Обединената Арабска република в СССР, по случай националния празник;

— Послание на Светейшия патриарх Алексий към архипастирите, пастирите и всички верни чедра на Екзархата на Московската патриаршия в Северна и Южна Америка, които се призовават да се пазят от сеячите на смут и подозрение сред православните християни. В това послание се съобщава, че вярващите и духовенството от

Екзархата в отношенията си към своите правителства се намират в еднакво църковно-каноническо положение и в еднакви морално-политически условия, както американските гърци, подчиняващи се в църковно отношение на Вселенския патриарх в Цариград, както американските сирийци, поменавати Антиохийския патриарх в Дамаск, както американските католици на САЩ, признаващи Римския папа, и както членовете на другите юрисдикции, чито църковни центрове се намират извън пределите на Америка.

В отдела „Църковен живот“ се съобщава:

— за отпразнуването на именния ден на Светейшия Патриарх Алексий, състояло се на 25 февруари т. г.;

— за честване 35-годишнината от смъртта на известния духовен композитор свещеник В. Н. Зиновиев, който е автор на концертта „С нами Бог“, тропара на Велики Петък „Изкупил ни еси от клятви законния“, „Милост мира“, „Видехом свет истинний“, „Да изпълнятся уста наша“, „От восток солнца до запад“ (за посрещане на архидякони), догматика „В чермъем мори“, на различни екстени и други;

— за наречението и хиротонията на архимандрит Сергей (Петров) за епископ Белград — Днестровски, викарий на Одеската епархия, състояли се на 12 и 13 март 1960 година. Епископ Сергей се е родил на 5 октомври 1924 г. в гр. Краснодар. В 1942 г. завършва средно училище и приема монашество. Впоследствие завършва Московската духовна семинария и духовна академия;

— за тържество в Руската духовна мисия в Иерусалим, на която е гостувал Иерусалимският патриарх Венедикт и други висши свещенослужители на Иерусалимската патриаршия. Отслужена е била св. Литургия на славянски, гръцки и арабски езици.

Монахиня Викторина от Горненския женски манастир в обширна дописка дава прекрасни сведения за църковните паметници в Палестина.

„Пасха и мир“ — така е озаглавена статията на А. Казем-Бек, в която се говори че на празника Възкресение Христово, когато християните от целия свят чувстват победата на Христа над греха и смъртта, трябва да работим за умиротворяване на човечеството, за победа на мира над войната, на живота над смъртта.

Вземайки повод от изказването на Светейшия патриарх Алексий на конференцията на съветската обществе-

ност, посветена на въпросите за разоръжаване и борбата за мир, състояла се на 16 февруари 1960 г., прот. Н. Харюзов е съставил статия в която пише за ролята на християните при осъществяване на нравственото пречистително на човечеството. Много трябва да се работи за разоръжаване и на човешките сърца.

Кандидатът на богословието В. Талин в подробен очерк проследява 10-годишната благословена и плодотворна дейност в защита на мира на бележития руски иерарх митрополит Николай Крутички.

В отдела „Из живота на Автокефалните православни църкви“ е поместена дописка за тържествата в Грузинската църква, по случай избирането и интронизацията на Светейшия католикос-патриарх на цяла Грузия Ефрем II. Дадена е и биография на новозабраня католикос-патриарх Ефрем.

Съобщава се и за откриването в Оксфорд на Дом на името на св. Григорий Ниски с назначение той да бъде място за религиозно общение на православните с англичаните и другите западни християни. В едно от помещението на този дом сега се намира и църквата на Оксфордската Руска православна енория.

Подробен преглед на водените до сега преговори за възсъединяване на Православната църква със Старокатолическата църква дава П. Уржумцев в статията си „Из живота на Старокатолическата църква“.

В отдела „Библиография“ е напечатана рецензия за изданията от Московската патриаршия „Служебник“ (1958 г.). Освен всичко онова, което се съдържа в служебника на Българската православна църква, в руския служебник са поместени още: чинът на лития за покойниците: прокимени, алилуарии и причастии от месечните минеи, от постния и цветния триоди, от октоиха и от общия миней. Също така моленето за св. Правителствующия Синод е заменено с молитвено възнасяне името на Светейшия Московски и на цяла Русия патриарх.

На читателя на „Църковен вестник“ прави радостно впечатление, че в книгата е поместен преглед от Е. Карманов за печатния орган на Българската православна църква от бр. 1—6 на 1960 г., като твърде сполучливо е дадено кратко съдържание на всички по-важни статии и дописки.

Протоиерей П. ПАМУКОВ

ОТЗИВИ И БЕЛЕЖКИ

ДУХОВЕН КОНЦЕРТ

На 5 и 19 юни т. г. хорът на Православното християнско братство при храма „Св. Богородица“ в Подуяне изнесе с голям успех под диригентството на Методий Григоров, студент-богослов, двукратен концерт по случай седемгодишнината от възстановяването на Българската патриаршия.

След изпяване на „Отче наш“ от Римски-Корсаков, изпълнено стилино от хора, председателят на братството свещеник Иван Николов откри концерта, като изтъкна всецърковната радост от възстановяването на Патриаршията и посочи, че Подуянското православно братство — първото в София, основано през 1919 година — със синовни чувства към Негово Светейшество Патриарх Кирил чрез концерта дава слаб израз на общата радост. Последва изпълнената от хора Кантата на Негово Светейшество от Епископ Николай.

В по-нататъшната програма на концерта влизаха: „Да воскреснет Бог“ — Петър Динев, „Ангел вопияше“ — Макаров, Херувимска песен — Ведел, „Милост мира“ — Епископ Николай, „Боже, Боже мой!“ — Тодор Григоров, „Иже на всякое время“ — Тодор Григоров и „Тебе поем“ — Тодор Григоров (със соло сопран, изпълнено от Иоанна Спасова). Във втората част, включваща вечерни и приспивни песни и песни за нощта, влизаха: „Малка нощна музика“ — Моцарт (изпълнена от Георги Ганев), „Късна вечер“ — Беговен, „Приспивна песен“ — Моцарт (аккомпанира Георги Ганев), „Вяра, надежда и любов“ — Цвист,

„Приспивна песен“ — Шуберт, „Вечер“ — Чайковски, „Вечер“ — Матю Шекерджиев (аккомпанира Георги Ганев), „Аве Мария“ — Абт (солистка Иоанна Спасова), „Тиха нощ“ — Тодор Григоров, „Над люлката“ — Керубини. „Вечер в манастира“ — Петър Динев (написана специално за концерта по текст — последното стихотворение на покойния Змей Горанин).

На концерта на 5 юни присъстваха Преосвещените епископи Левкийският Партений и Знеполският Иосиф, а на 19 юни — Макариополският Николай. Салонът и двата пъти беше препълнен от благочестиви слушатели, ревнителни на братственото дело.

В края на първия концерт Негово Преосвещенство епископ Партений поздрави хора, че изнася тоя концерт по случай тържествената годишнина на Патриаршията и изрази радостта си, че в Подуяне е създаден такъв добър хор, който обещава много и който пее прочувствено и молитвено. Удоволствие е за всеки свещенослужител да служи св. литургия при пеенето на такъв хор. Негово Преосвещенство поздрави присъстващите композитори Петър Динев и Тодор Григоров — последният още семинарист, за чийто творби каза, че издават дълбока религиозност и затова действуват непосредствено на душата, каквато и да са още техните композиционни качества.

Публиката изпрати с възторжени одобрения и двата концерта.

ИВАН МИХАЙЛОВ

БУРГАСКИЯТ ДАМСКИ КАТЕДРАЛЕН ХОР

Църковно-хоровото дело в Сливенска епархия се развива много добре. Главна заслуга за това има Високопреосвещеният Сливенски Митрополит Никодим, който притежава големи музикални познания и добре разбира благотворната роля на църковните хорове в живота на Църквата. В резултат на тази отеческа грижа и активно подпомагане на хоровото дело в Сливенска епархия съществува отлично подготвен Епархийски свещенически хор, който получи висока оценка и лично от Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил на 14 Май т. г. по време на спевките му в св. Бачковска обител.

Освен това в почти всички градски храмове на Епархията има добре организирани смесени и дамски хорове, някои от които могат да се посочат като образци на хорове с големи постижения. Такъв църковен хор, който отдавна е прехвърлил границите на обикновен любителски хор, е хорът на Бургаската катедрала „Св. св. Кирил и Методий“ с диригент Протоиерей Васил Кършев. В своето повече от 15-годишно съществуване този хор работи непрестанно за все повече и повече усъвършенстване и успехите, които отбеляза и на концерта в София през м. май т. г. се дължат на високо художествено изпълнение, прецизна хорова техника и грижливо подбран репертоар и главно на това, че е комплектуван от хористи с добре школувани гласове. Диригентът на хора добре познава класическата църковна музика, правилно интерпретира всяка творба и майсторски предава специфичността на всеки автор. При всяко изпълнение се чувства редкото съчетание на художествеността с молитвения патос.

В „Отче наш“ от Среда се чувства топлотата на музиката, която отправя човешката душа към битието на Бога и молитвения унес става сякаш необходимост за всеки слушател. В монолитната творба на Петър Динев „Да възкреснет Бог“ хорът долавя и правилно предава стила на Диневото църковно хорово пение, стегнато и спонтанно, възторжено и умилително. Ст. Дектерев е представен с няколко композиции „Светися, светися“, „Вси язици“ и „Кто Бог велик“. Диригентът е работил твърде много върху тези творби и е съумял да ги предаде с необходимата хорова техника и мелодична емоционалност. Прекрасно звучи и „Ангел вопияше“ от П. Чесноков, с великолепна хармонизация при отделните партии и с много чувство за духовна нежност на самата творба.

„Возхваляю имя Бога моего“ от Бортиянски прозвучава с мощен вътрешен изблик, красив и стройно хорово изпълнение. „Блажен муж“ от Архангелски и от Любимов са предадени с характерните за композиторите стил. И двете са правилно разработени във всички детайли и хорът ги изпълнява с художествена непринуденост и красота. Не е забравен и класика на българската църковно-хорова песен — Добри Христов. Известната негова творба „Хвалите имя Господне“, която по замисъл и вътрешна композиция представлява монументално музикално съчинение с вълнуващ патос, прозвучава с художествена убедителност и завладява и ума, и сърцето с красивата си мелодичност, а в химна на св. Климент Охридски, пак от Добри Христов, се чувствава дароването на автора и мощта на нацията ни. Най-големият мелодист между класиците Моцарт е представен с грандиозния хор на свещениците. Трудно е обикновено човешко перо да опише или да навлезе във величието на Моцартовата музика. Още по-трудно е за диригентите да овладеят цялостно един такъв композитор. Но без преувеличение може да се каже, че от Кършев е успял да внуши на хористките и да предаде чрез тях вътрешната сила и външната структура на това безсмъртно произведение. Бетовен, който толкова много вълнува и с такава нежност къпе сърцата с велелепието на неговия неповторим гений и тук е изявен с дълбоко драматичния „Химн на нощта“. В това изпълнение хорът постига своята кулминация. Великият класик е предаден с цялата му дълбочина и изцялост, с всичката затрогваща драматичност. Добре са изпълнени и „Христос възкресе“ от Г. Атанасов и „Дева Мария“ от Абт. Като финал на всеки концерт хорът изпълнява химна на патроните на Бургаския катедрален храм светите братя Кирил и Методий от Соловьев. Това е преди всичко сполучлива по замисъл идея, а към това трябва да се прибави и специалния възторг, с който хорът изпълнява този химн. Възторг художествено обоснован и сърдечно предаден.

При всички изпълнения солистките на хора Тодорка Николова, Гинка Атанасова и Парашкева Андреева допълнят със свежите си и сочни гласове красотата на целия ансамбъл и внасят очарователно разнообразие в общите успехи на хора.

Свещ. КИРИЛ МАВРЕНСКИ

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковна служба на Негово Светейшество. На 26 юни, неделя, Негово Светейшество Патриарх Кирил отслужи св. Божествена литургия в столичната църква „Св. Параскева“ по случай 30 години от освещаването на храма и произнесе слово за „духовното виждане“. Накрай изтъкна значението на старанията и труда на покойните ктитори, приложници и църковни деятели за изграждането на храма. След това изказа благопожелания за живите свещенослужители, църковни настоятели и други старатели, които са се потрудили за украсяването и поддържането на благолепието в църквата.

Предстоятелят на църквата ставрофорният свещеноиконом Борис п. Атанасов даде отчет за всичко свързано с изграждането и украсяването на храма.

Отслужена бе заупокойна молитва за покойните ктитори, приложници, свещенослужители и църковни настоятели.

Песнопенията на църковните служби бяха изпълнени от прицърковния хор под диригентството на Иван п. Василев.

Негово Светейшество Патриарх Кирил на 11 юни т. г. прие в Синодалната палата пребиваващия в България Благоговейния отец Бейли, архидякон на остров Малта. На приема присъствуваше и Негово Превъзходителство г. Антони Ламберт, пълномощен министър на Великобритания в София, който се сбогува с Негово Светейшество Патриарха, понеже напуска нашата страна.

Починал архимандрит. На 21 юни т. г. се престава о Господе Високопреподобният архимандрит Доротей (Николай Русев Нейчев), игумен на Горнобанския манастир

„Св. св. Кирил и Методий“, Софийско. Покойният е роден през 1896 година в гр. Варна и след завършване на висше икономическо образование завършва Богословския факултет и приема духовно звание като брат на Бачковската св. обител. Бил е игумен на няколко манастири. Оперлото му бе извършено на 23 т. м. от Негово Преосвещенство Траянополския епископ Симеон, който произнесе слово за покойника и поднесе на близките му съболезнования от името на Негово Светейшество Патриарх Кирил.

Другарска среща. Съкласниците от 35 випуск на Софийската духовна семинария (1929—1935 г.) се събраха на 11 юни т. г. в един от салоните на ресторант „Опера“ в София на другарска среща по случай 25 години от завършването на Семинарията. На срещата присъствува и Негово Преосвещенство Браницият епископ Максим, главен секретар на Св. Синод, който е завършил Семинарията със същия випуск. Почти всички съвипускници бяха пристигнали със съпругите си. Срещата премина при мила и затрогваща обстановка. Мнозина разказаха случки и спомени из семинарския живот. На другия ден съвипускниците се черкуваха в бившата семинарска църква „Св. Иван Рилски“.

За пътуващите до Рилския манастир. Пътуващите за Рилската св. обител трябва да знаят следното: железопътната линия от с. Кочериново до Рилския манастир е демонтирана. Пътуването се обслужва от много омнибуси от гара Кочериново до манастира и става леко и приятно.

Редактор: ЙОРДАН п. ИЛИЕВ